

"...

ANAYASA'YA AYKIRILIK İDDİASININ GEREKÇESİ :

Dâva dilekçesinde bu iddianın gerekçesi özet olarak şöyle açıklanmaktadır.

"Kanunun gerekçesinde ifade olunan ve Meclisler Geçici Komisyonlarınca da benimsenen izah şekline göre kanunun "mali hükümleri" tabirinden, sınıflandırma ile başlayan ve sınıflandırma ile ilgili ve ona murtabit hükümler anlaşılmalıdır. Sınıflandırma, kanunun ikinci kısmını ve kanunun dayandığı prensiplerden birini teşkil etmektedir. Sınıflandırmadan maksat, hizmeti yerine getirecek kimseyi, yetişme ve meslek niteliklerine ve görevin "Devlet için taşıdığı değere göre" ayırmaktır. Sınıfları Personel Dairesi tesis eder ve her sınıf içinde dereceler meydana getirir.

Hizmetin gerektirdiği görevler için kadrolar tesbit olunur. Bu kadrolar; Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı ve ilgili kurum temsilcilerinden kurulu bir merkezi organ tarafından hazırlanır. Belli bir kamu hizmetinin kuruluşu ve işlemeye başlaması bu organın vereceği (Birleşik karar) ile olur.

Kadroların kullanılabilmesi için Devlet Personel Dairesine bildirilmesi mecburidir. Devlet Personel Dairesi, boş kadroya alınacak personelin "genel ve özel şartlarını" tâyin ve ilân edecektir. Her sınıf için açılacak yarışma sınavı "Başbakanlık Devlet Personel Dairesinin gözetimi ve denetimi altında" yapılacaktır.

Kanunun dayandığı prensipleri de; 21/5/1963 günlü Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararında açıklandığı üzere :

- 1- Devlet Memurunun maaş ve ücretlerinin sınıflandırma sonunda belli olması,
- 2- Maaş rejiminin, sınıflandırma ameliyesi ile birlikte tesbit edilmesi,
- 3- Sınıflandırmanın da, Devlet Personel Dairesinin düzenleyeceği plân içinde ve bu dairenin idare ve mürakebesi altında cereyan etmesi,
- 4- Her türlü kanun, tüzük ve yönetmelik tasarılarının, teşkilât, kadro ve personelle ilgili hükümlerin Devlet personel Dairesinden geçirilerek Bakanlar Kuruluna sunulması, teşkil etmektedir.

Tasarıyı inceleyen Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonunca hazırlanan rapordan da:

Tasarının, Devlet memurları rejiminin temelinden yeni bir düzenlemeye tabi tutulmasını Öngördüğü ve Devlet personelinin hukukî ve malî statüleri alanını "bütünü ile kapsayan temel ilkeler" getirdiği, "merkezi ... bir personel politikası yürütülmesinin" sağlanması amacını güttüğü, bir "genel istihdam politikası kurmak istediği" ve "genel espirisi idareyi ... bir bütün telâkki etmek ve personel politikasını merkezleştirmek" olduğu,

Anlaşılmaktadır.

Halbuki Anayasa'nın üniversiteler hakkındaki 120 nci maddesiyle, Cumhuriyetin temel kuruluşu içinde ilim ve idare özerkliğini haiz bir kamu tüzel kişiliği yaratılmak istenmiştir. Anayasa, üniversitelerin öğretim üyeleri ve yardımcıları ile kendilerine has nitelikte ve önem ve değerinde bir meslek sınıfını düşünmüş ve mesleği ana hatları ile düzenlemeyi Öngörmüştür. Bilimsel ve idari özerklik esasını kabul etmekle bu sınıf içinde görev, hizmet, derece, yetiştirme ve unvan gibi hususlarda sadece bizzat kendi organlarının takdiri ile hareket etmesi zaruretini koymuştur. Üniversite Öğretim üyelerinin genel bir sınıflandırma içinde mütalâa edilemeyeceğini ve bu yönden ayrı bir sınıf meydana getirdiklerini kabul etmiştir.

Anayasa'nın 120 nci maddesine göre üniversitelerin kuruluşunun, işleyişinin, organlarının görev ve yetkilerinin; kendi kendini denetlemesinin bir kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Üniversitenin işleyişi, hizmetin yerine getirilmesi yönünden yapılacak faaliyetlerin tümünü kapsar, Anayasa bu işleyişin ayrı bir kanunla düzenlenmesini emrederken üniversite özerkliğinin bunu zaruri kıldığını teslim etmiştir. Üniversitenin işleyişini, yani hizmetin yerine getirilmesini sağlayacak olan elemanlar, üniversite öğretim üyeleridir. Bu unsurların statüsünü, özerk olmayan kuruluşların genel sınıflandırmaları içinde ve üniversite dışı mercilerin iradeleriyle tanzime kalkışmak, Anayasa'nın öngördüğü özel kanun konulması gerekliliğini yerine getirmemek olur.

Anayasa, genel idarenin kuruluşu hakkındaki esasları 112 nci maddesi ile tesbit ettiği halde üniversiteleri merkezi ve mahalli idareler kuruluşları dışında düşünmüş, 120 nci maddesinin 5 inci fıkrası ile üniversiteler hakkında, 112 nci maddenin 2 nci fıkrasında yer alan esastan ayrı bir hüküm tesis etmiştir. İdarenin genel olarak kuruluşu 112 nci maddenin 2 nci fıkrasında öngörülen kanun ile düzenlenecek, üniversitelerin kuruluşu ise 120 nci maddenin 5 inci fıkrasında bahis konusu diğer bir kanun ile tanzim olunacaktır. Bu iki kanunun, aynı kanun hükümleri ile düzenlenmesi caiz görülmemiştir.

Anayasa'nın, üniversite Öğretim üyeleri ile yardımcılarını Devlet memurları statüsü içinde mütalâa etmediğini, bunların 119 uncu maddedeki siyasi partilere girme yasağından dışarıda bırakılmış olmaları da açıkça göstermektedir. Zira 120 nci maddenin müsaade ettiği siyasi partiye girme serbestliği ile Devlet memuru statüsü içinde bulunma hali, yekdiğerleriyle bağdaştırılabilecek hususlardan değildir.

Anayasa'nın gözönünde tuttuğu gaye, üniversite mensuplarının faaliyetlerini, kariyerlerini ve şahıslarını idarenin takdirine tabi tutmamaktır. Diğer memurlar gibi üniversite öğretim üyelerini de Hükümet Başkanlığına bağlı bir merkezi kuruluşun takdirine bırakmak Anayasa'nın gayesine aykırıdır.

Üniversite öğretim üyesi, görevinin niteliğini teşkil eden fikir serbestliğini, diğer memurların teşkil ettiği kitle içinde koruyamaz. Aksi takdirde bağımsızlığını kaybeder, üniversite öğretim üyeliğinde sadece görülen hizmetin (Devlet için değeri) ölçüsüne bağlanmak yetmez. Üniversite öğretim üyesi bakımından önemli olan, fikri istiklâl içinde yetişkinlik seviyesidir. Görülüyor ki Anayasa, üniversiteleri bilimsel ve idari özerkliğe mazhar kılmakla bu Özerkliğin doğrudan doğruya veya dolayısıyla ihlâl edilmemesini gözönünde tutmuştur.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ise, birinci maddesinin üçüncü fıkrasıyla Üniversite öğretim üyeleriyle yardımcılarını hakkında kanunun malî hükümlerinin uygulanacağı esasını kabul etmiş ve söz konusu kanunun malî hükümlerinin bunlar hakkında uygulanması ise, Anayasa'nın 120 nci maddesine aykırı bulunmuştur. Zira kanunun malî hükümlerinin Üniversite Öğretim üyeleriyle yardımcılara uygulanması sonucunda :

Esas No:1965/32
Karar No:1966/3

1- Görevin gerektirdiği niteliklere göre hizmetin sınıflandırılması, Devlet Personel Dairesi tarafından yapılacağından Üniversite öğretim üyeliğinin Anayasa ile belirtilmiş olan öğretim ve araştırma görevlerinin ne gibi nitelikleri gerektirdiği hususu, bilimsel Özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği dışında bir idare tarafından belirtilmiş olacaktır.

2- Sınıflandırma "sınıf tüzükleriyle" yapılacaktır. Halbuki Anayasa'nın 120 nci maddesinin 5 inci fıkrasına göre Üniversite öğretim üyeleri bakımından tüzüklere konu olacak hususların, "Kanunla" düzenlenmesi gerekmektedir. Bu suretle 657 sayılı Kanunun, Anayasa'nın "kanun" yolu ile düzenlenmesini emrettiği hususları "İdari" düzenleme alanına aktarmakta ve Üniversiteleri çeşitli bakımlardan idari merci, kurul ve heyetlerin idari vesayeti altına sokmaktadır.

Anayasa'ya göre üniversitelerin kuruluş ve işleyişi ile ilgili düzenlemeler tüzük yolu ile yapılamaz. Üniversitelere tanınan teminattan biride mezkûr düzenlemelerin Özel bir kanuna konu olmasıdır. Anayasa'nın 5 inci maddesi hükmü çerçevesinde bir yetki verilmesi bahis konusu olabilmek için, kanunun, esaslı ve temel hükümleri tesbit etmiş olması gerekir. Anayasa'ya göre, üniversiteler bakımından kanunda ele alınacak esaslar, bilimsel ve özerklik esaslarıdır. Bunların tüzük yolu ile düzenlenmesi caiz değildir.

Bunun gibi 120 nci maddede söz konusu Özerklik esaslarının, özel bir kanunla düzenlenmesi gerekirken, özerklik değil, herhangi bir özelliğe bile sahip bulunmayan genel ve katma bütçeli kurumlar personeli hakkında uygulanacak umumi rejimi tesbit maksadı ile konulan bir kanunun Anayasa'nın istihdaf ettiği kanun yerine ikamesi evvel emirde bu sebeple Anayasa'ya mugayir düşer.

Hele, (Devlet Memurları Kanunu) hemen hiç bir noktada belirli, şekillenmiş, muşahhaslaşmış herhangi bir hak ve garantiyi ifade eden ve sağlayan hüküm ihtiva etmediğinden, bu hak ve garantier Devlet Personel Dairesinin insiyatifi ve ısdar olunacak tüzükler ve yönetmelikler ile bahşedilmiş farzolunacaktır. Anayasa'nın istihdaf ettiği (Kanuni düzen) asgari hak ve garantinin bizzat kanunla verilmesi mânasına gelir. Yoksa Devlet Personel Dairesi ve sair makamların takdirine ve ihtiyarına göre tanınması mânasına alınamaz.

3- Anayasa'nın 112 nci maddesinin 3 üncü fıkrası ile, kamu tüzel kişiliği, genel idarenin tabi olduğu esaslara nisbetle ayrı ve istisnai bir kuruluş olarak kabul edilmiştir. Bu maddeye göre kamu tüzel kişisi kendi yönetmeliğini kendisi yapacaktır. Anayasa'nın 120 nci maddesinin 2 nci fıkrasına göre üniversiteler kendi organları eliyle yönetilir. Kendi organları eliyle yönetilecek olan bir kamu tüzel kişiliğinin, organlarının idaresi ile meydana gelmeyen yönetim kurulları ile idare olunacağını kabul etmek mümkün değildir. Nitekim Üniversiteler Kanunu bu esasları teyit etmiş bulunmaktadır.

4- 657 sayılı Memurlar Kanununun 46 ncı maddesinin, boş kadroların 6 ayda bir Personel Dairesine bildirilmesi, alınacak personelin genel ve özel şartları ile yarışma sınavının yerlerinin ve zamanlarının Personel Dairesince belirtilmesi esasları, Anayasa'nın 120 nci maddesinin bilimsel ve idari özerklik kuralına aykırı olup bu özerkliğe birer müdahale teşkil ederler. Zira bu konudaki özerkliğin icabı; Üniversitenin personel atanmasına lüzum göreceği boş kadroyu kendi ölçülerine ve taktirine ve akademik zaruretlerle tesbit olunacak usul ve sürelerle göre kullanılabilmesini zaruri kılar.

Bunun gibi Kanunun 37 nci maddesinin 1 inci fıkrası ile tesis olunan derece sistemi ve bunun tatbikatını ifade eden 149 uncu ve 150 nci maddeleri hükümleri, ayrıca 40 ıncı ve 41 inci

Esas No:1965/32
Karar No:1966/3

maddelerinin son fıkraları, 42 nci ve 44 üncü maddeleri ile 173 üncü maddesi gibi hükümler üniversitelerin özerkliği ile bağdaştırılmaz.

Üniversitelerin, bilimsel ve idari özerklik icabı, bilimsel yeterlik seviyeleri, derece ile değil, (Sıfat) ve (Unvan) ile ifade olunmuştur. Üniversiteler Kanununun 17 nci maddesi ve 24 üncü maddesinin b fıkrasının 3 üncü bendi de bunu anlatmıştır. Bilimsel özerkliğe dayanılarak tesbit edilmiş bulunan bu yeterlik seviyelerini (Derece) ye ifrağ etmek zorunluğu, Özerkliği zedelemektedir.

Anayasa, üniversitelerin kuruluş ve işleyişlerini ayrı bir kanuna bağlamayı âmirdir. 112 nci maddenin 2 nci fıkrasında mevcut hükme rağmen 120 nci maddenin 5 inci fıkrasındaki gibi bir hüküm sevk edilmiş olması bunu açıkça gösterir. Sınıflandırmaya ve ona (Mürtebit) diğer mali mahiyetteki esaslara ilişkin hükümler, kuruluş ve işleyiş dair hükümlerdir. Bunların ayrı bir kanun konusu teşkil etmesi Anayasa'nın emri icabıdır.

Devlet Memurları Kanununun maksatlarından biri, normlaştırma sağlamaktır. (Merkeziyet) düşüncesiyle (Muhtariyet) telâkkisi yekdiğerine zıddır. Anayasa akademik kariyer esaslarının genel idare prensipleri dışında kalmasını istemiştir. Üniversite öğretim üyesini Devlet personeli dışında mütalâa etmiştir. 657 sayılı Kanunun 35 inci maddesinde öngörülen genel idare organlarınca yeniden hazırlanacak kadrolar dışında kalabilme endişesi, akademik kariyer mensubunu serbest bilimsel araştırma ve yayında bulunma faaliyetlerinde muhtar hareket etmekten alıkoyacaktır. Bu çeşit kanun hükümleri, Üniversite öğretim, üyeleri ile yardımcılarını araştırma görevlerini yerine getirmekten men edecektir. Kanunun kabul ettiği malî hükümler sistemi içinde Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları, görevlerinden, dolayısıyla uzaklaştırılabilme tehlikesindedirler. Halbuki Anayasa'nın 120 nci maddesinin üçüncü fıkrasına göre bu kimseler her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Özerk kuruluş, idari vesayete tabi olmayan kuruluştur. 657 sayılı kanunun malî hükümlerinin işliyebilmesi ise, idari vesayet esasının varlığı ile mümkündür. Bu hukukilerin Üniversitelere uygulanması halinde Anayasa'nın Üniversitelere tanıdığı teminat zedelenecek, demokratik Hukuk Devletin temel müesseselerinden biri olan Üniversite Özerkliği ihlâl edilmiş olacaktır."